

2. Аквинский Ф. Антология мировой философии. – в 4-х т. / Ф. Аквинский. – М. : Изд-во "Мысль", 1969. – 936 с. – Т. 1. – Ч. 1 и Ч. 2.
3. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – в 3 кн. / А. Смит. – М. : Изд-во "Наука", 1993. – 572 с. – Т. 1, 572 с.
4. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. – М. : Изд-во "Прогресс-Универс". – 1993. – Т.1. – 415 с.
5. Лист Ф. Национальная система политической экономии / Ф. Лист : пер. с нем. К. Трубникова. – СПб, 1891. – С. 190-191.
6. Манків Н.Г. Макроекономіка : підручник для України : пер. з англ., наук. ред. перекл. С. Панчишина. – К. : Вид-во "Основи", 2000. – 588 с.
7. Мочерний С.В., Довбенко М.В. Історія економічних учень (Сучасна економічна думка) : навч. посібн. – вид. 2-ге, доповнене / Мочерний С.В., Довбенко М.В. – Львів : Вид-во "Новий світ-2000", 2005. – 488 с.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах / відп. ред. С.В. Мочерний. – К. : Вид. центр "Академія", 2001. – Т. 2. – 848 с.
9. Гнибіденко І. Проблеми трудової міграції в Україні та їх вирішення / І. Гнибіденко // Економіка України. – 2001. – № 4. – С. 19-22.
10. Поплавська Ж., Поплавський В. Економіко-філософські аспекти людського капіталу / Поплавська Ж., Поплавський В. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.expert.in.ua>.
11. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.osvita.org.ua>.

УДК 331.5-053.81(477) Здобувач М.О. Корчун – Львівський НУ ім. Івана Франка

СУЧАСНИЙ СТАН МОЛОДІЖНОГО СЕГМЕНТУ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Потреба оптимізації основних параметрів молодіжного сегменту ринку праці України потребує радикальних змін у цьому сегменті ринку праці, оскільки саме йому належить особливе місце в ієрархічній структурі ринку праці загалом, визначаючи перспективи розвитку на найближчу та віддалену перспективу.

Вагомий внесок у вдосконалення процесу залучення молоді до сфери продуктивної трудової діяльності завдяки вдосконаленню механізму його державного регулювання здійснює Державна служба зайнятості України.

Ключові слова: молодіжний сегмент ринку праці України, пропозиція робочої сили молоді, попит на робочу силу, економічна активність молоді, зайнятість молоді, безробіття, неформальний сектор економіки, працевлаштування молоді.

Competitor M.O. Korchun – L'viv NU named after Ivan Franko

The present state of the youth segment of the jobs market in Ukraine

The necessity to optimize the main parameters of the youth segment of the labor market in Ukraine radical changes in it since this is just the segment that occupies a specific place within the hierarchy of the labour market structure on the whole, which predetermines the prospects of economic developments for the nearest and remote future.

The national department of employment has made an appreciable contribution into the improvement of the process of drawing the youth into the sphere of productive labour activities by means of a meliorated mechanism of its governmental control.

Keywords: youth segment of labour market; proposals on the part of the youth working force; supply of working force; economic activities of the youth; employment of the youth; unemployment; informal sector of economics; employment of the youth.

Постановка проблеми. Комплексна оцінка молодіжного сегменту ринку праці постає в контексті завдань формування стратегії його розвитку, спрямованої на реалізацію трудового й творчого потенціалу молоді. У цьому

контексті важливе значення має оцінка рівня економічної активності молоді, рівня безробіття серед молоді, рівня її зайнятості, питомої ваги молодих громадян, зайнятих у неформальному секторі економіки, заходів сприяння зайнятості молоді, працевлаштування, зокрема випускників закладів освіти.

Потреба посилення державного регулювання національного ринку праці та його молодіжного сегменту зумовлена деформованістю структури економіки та нестабільністю її динаміки, неефективністю діючого механізму стимулювання роботодавців до створення робочих місць у високопродуктивних секторах економіки, відсутністю повної інформації щодо реальної місткості окремих сегментів ринку праці та професійно-кваліфікаційної структури попиту на робочу силу та її пропозиції, відсутністю ефективної конкуренції в межах молодіжного сегменту ринку праці.

Методика дослідження. Для досліджень використано загальнонаукові методи, такі як спостереження, порівняння, системний аналіз, синтез, конкретизація, вимірювання, розрахунково-аналітичні прийоми. Застосування цих методів є потрібним для здійснення макроекономічного аналізу та дослідження ситуації на молодіжному сегменті ринку праці України з метою її подальшого прогнозування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні засади формування і розвитку національного ринку праці та його молодіжного сегменту в умовах економічних трансформацій, обґрунтування критеріїв і принципів функціонування молодіжного сегменту ринку праці та визначення методологічних і методичних засад оцінки його інтегрованості в модель національного ринку праці, обґрунтування концептуальних основ розвитку національного ринку праці та його молодіжного сегменту здійснено в працях вітчизняних учених Т.А. Зайця, В.Л. Жаховської, Б.М. Данилишина, М. Папієва, Е.М. Лібанової, О.А. Гріш нової, К. Бондарчук, І. Демченко, О.О. Яременка, С. Мельника, П. Коропеця, В. Гуляєва, Н. Полкової, Т.Й. Буди, А.І. Вишняка, Н.Н. Чурилова, С.А. Макєєва, Д.О. Мельникова, В.О. Покрищука, О.Г. Пазюка, Т.І. Черниш, О.О. Кубинського, Д.П. Богині, В.Н. Шамоти, В.Я. Брича, М.І. Долішного, С.В. Мельника, В.А. Савченка та багатьох інших.

Постановка завдання. Істотні трансформаційні зрушення в національній економіці зумовлюють потребу активізації досліджень з проблем розвитку ринку праці загалом та особливо його молодіжного сегменту. Зокрема, виявлення специфічних особливостей формування і розвитку молодіжного сегменту ринку праці з метою більш ефективного використання нагромадженого в ньому трудового потенціалу.

Виклад основного матеріалу. Функціональна роль ринку праці полягає в реалізації пропонованої робочої сили і задоволенні існуючого попиту на неї. Пропозиція робочої сили – це кількість громадян, не зайнятих трудовою діяльністю, які перебували на обліку в державній службі зайнятості і охоплює всіх осіб, що пропонують робочу силу для виробництва економічних благ. Реалізована робоча сила – це та частина робочої сили, що залучена до економічної діяльності, тобто зайняте населення (рис. 1).

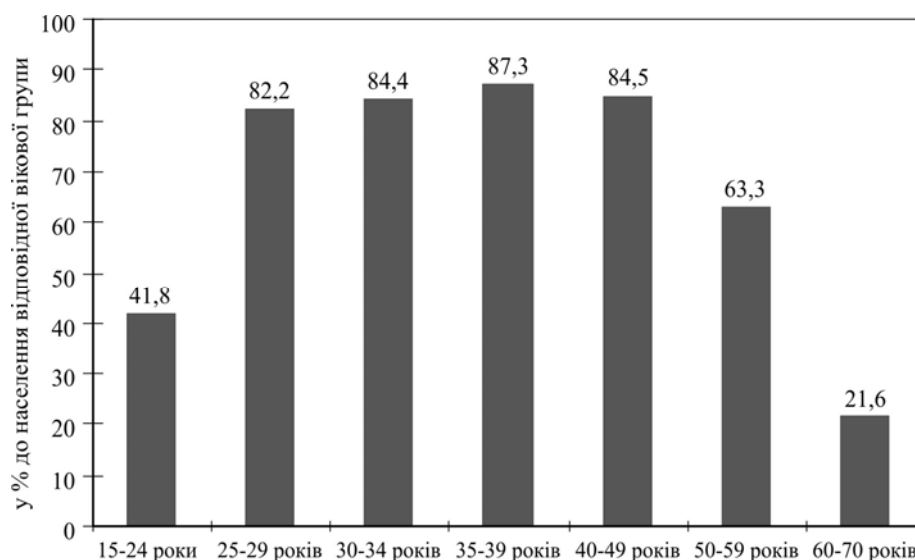

Рис. 1. Рівні економічної активності населення за віковими групами [2, с. 59]

Інша частина робочої сили, яка не знайшла реалізації, складається з безробітного населення. Попит на робочу силу – це потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць.

До економічного активного населення статистика відносить населення обох статей віком від 15 до 70 років, яке впродовж певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці, а також осіб, які впродовж звіт-ного періоду займалися економічною діяльністю або шукали роботу і були готові приступити до неї, тобто класифікувалися як "зайняті" або "безробітні", визначені за методологією МОП.

За даними Держкомстату України пропозиція робочої сили молоді де-що підвищена. Рівень економічної активності молоді у віці 15-24 роки зріс від 40,8 % в середньому за 2006 р. до 41,8 % в середньому за 2007 р., серед осіб віком 25-29 років, відповідно від 81,4 % до 82,2 % [1, с. 47]. Рівень економічної активності молоді у віці 30-34 роки становив у 2007 р. 84,4 %. Чисельність економічної активності молоді у віці 15-24 роки становила 3113 тис. осіб (13,9 % до економічно активного населення у віці 15-70 років), у віці 25-29 років – 2825,9 тис. осіб (12,7 %), у віці 35-39 років 2806,0 тис. осіб (12,6 %). Наведені статистичні дані свідчать про те, що рівень економічної активності серед молоді віком 30-34 роки найвищий, оскільки вона вже має досвід роботи, пройшла процес становлення і активно залучена в економічну діяльність. Досить високий рівень економічної активності серед молоді 25-29 років, оскільки вона в основному вже здобула спеціальну освіту. Низький рівень економічної активності серед молоді у віці до 25 років пояснюється тим, що значна її частина продовжує навчання.

Рівень зайнятості серед молоді у віці 15-24 роки загалом по країні збільшився з 35,1 % у 2006 р. до 36,6 % у 2007 р., а серед осіб віком 25-29 років цей показник збільшився з 75 % до 76,5 %. [1, с. 54]. Рівень зайнятості серед осіб віком 30-34 роки у 2007 р. становив 79,1 % (рис. 2) [2, с. 58].

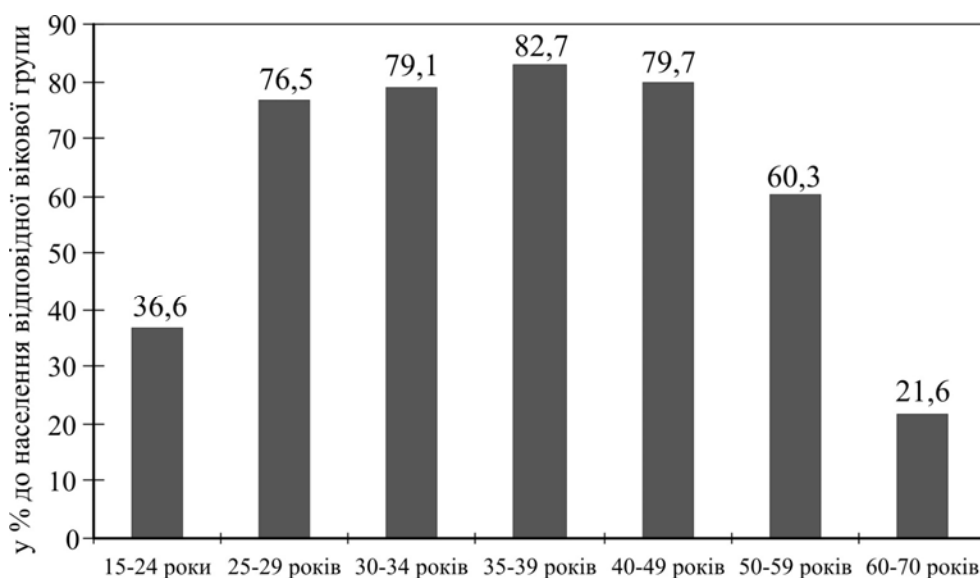

Рис. 2. Рівні зайнятості населення за віковими групами [2, с. 61]

У 2007 р. кількість безробітної молоді у віці 15-24 роки становила 387,8 тис. осіб (27,4 % до всіх безробітних), у віці 25-29 років – 194,7 тис. осіб (13,7 %), у віці 30-34 роки – 175,7 тис. осіб (12,4 %). Рівень безробіття (за методологією МОП) молоді віком 15-24 роки знизився порівняно з 2006 р. на 1,6 відсоткових пункту та становив 12,5 % економічно активного населення, що майже вдвічі перевищує цей показник серед населення віком 25-29 років, який у 2007 р. становив 6,9 % проти 7,3 % у 2006 р. [1, с. 199]. Рівень безробіття молоді у віці 30-34 роки у 2007 р. становив 6,3 % економічно активного населення (рис. 3) [2, с. 58]. Дані статистики свідчать, що рівень економічної активності молодих чоловіків значно перевищує цей показник серед молодих жінок. Рівень економічної активності серед молодих жінок віком 15-24 роки становив 36,6 %, серед чоловіків віком 15-24 роки – 46,8 %, серед жінок віком 25-29 років – 73,8 %, серед чоловіків віком 25-29 років – 90,5 %, серед жінок віком 30-34 роки – 78,3 %, серед чоловіків віком 30-34 роки – 90,6 %.

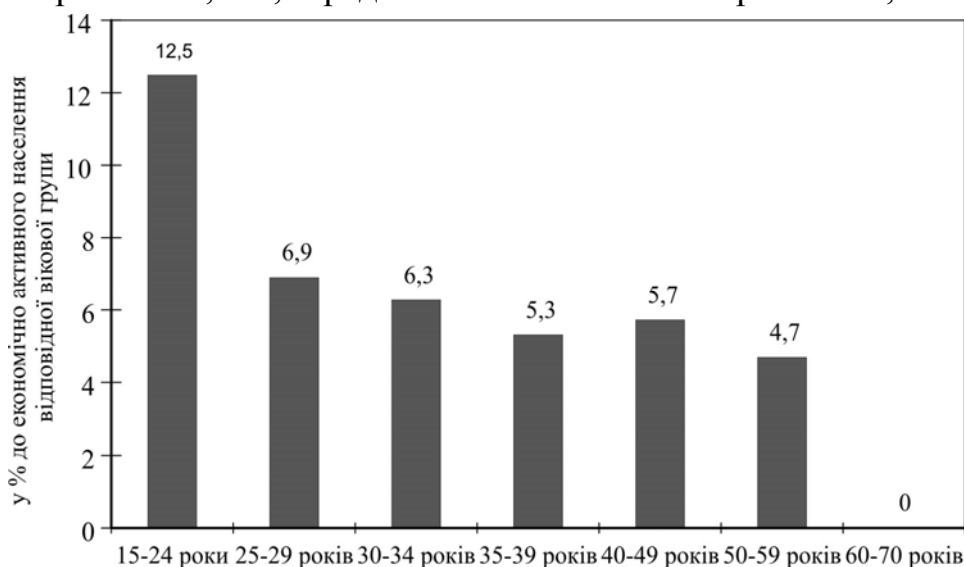

Рис. 3. Рівні безробіття населення за віковими групами [2, с. 63]

Щодо економічної активності молоді за місцем проживання, то для міської молоді у віці 15-24 роки вона становила у 2007 р. 39,5 %, в той час

коли для сільської молоді у віці 15-34 роки – 47,1 %, що свідчить про те, що частка молоді, яка продовжує навчатися у цьому віці переважає серед міського населення. Економічна активність міської молоді у віці 25-29 років вища, ніж у сільської молоді цієї вікової групи і становила відповідно 83,2 % та 79,4 %. Вищою є й економічна активність міської молоді у віці 30-34 роки. У 2007 р. вона становила 85,0 %, а сільської молоді цієї вікової групи – 83,0 % [2, с. 59].

Рівень зайнятості населення за статтю у 2007 р. свідчить, що серед чоловіків віком 15-24 роки він значно переважає цей показник для жіночого населення цієї групи населення і становить відповідно 41,0 % і 32,0 %. Рівень зайнятості населення серед чоловіків віком 25-29 років теж переважає над рівнем зайнятості жінок цієї групи населення і становить відповідно 84,5 % і 68,4 %. Для вікової групи молоді 30-34 роки цей показник також вищий серед чоловіків, ніж серед жінок і становить відповідно 84,8 % та 73,6 %.

Існує значна різниця рівня зайнятості молоді міських поселень та сільських поселень у віці 15-24 роки і становить відповідно 34,2 % для молоді міських поселень і 42,3 % – для молоді сільських поселень. Для молоді міських поселень у віці 25-29 років притаманний вищий рівень зайнятості, ніж для молоді сільських поселень даної вікової групи і становить відповідно 77,3 % та 74,4 %. Рівень зайнятості молоді міських поселень у віці 30-34 роки становить 79,4 %, сільських поселень – 78,4 % [2, с. 6].

Щодо рівня безробіття за статтю, то у віці 15-24 роки рівень безробіття серед жінок становить 12,5 %, серед чоловіків – 12,4 %. Значний відсоток безробіття молоді цієї вікової групи пояснюється тим, що значна частина її ще не здобула відповідної професійної освіти, не має професійного досвіду, а незначну різницю рівня безробіття чоловіків і жінок цієї вікової категорії можна пояснити відсутністю шлюбних відносин у значної частини осіб цієї вікової групи. У віці 25-29 років показник рівня безробіття переважає серед жінок і становить 7,3 %, а для чоловіків цієї вікової групи рівень безробіття становить 6,6 %. Для молоді у віці 30-34 роки притаманний вищий рівень безробіття серед чоловіків і становить 6,5 %, а серед жінок цієї вікової групи – 6,0 % [2, с. 60].

Рівень безробіття розрахований за методологією МОП міського населення віком 15-24 роки становив у 2007 р. 13,6 %, сільського – 10,2 %, міського населення віком 25-24 років – 7,1 %, сільського населення даної вікової групи – 6,2 %, міського населення віком 30-34 роки – 6,6 %, сільського – 5,5 %. Таким чином дані статистики свідчать, що рівень безробіття усіх вікових груп молоді нижчий серед сільського населення [2, с. 62].

Зберігається тенденція до збільшення питомої ваги працюючої молоді у секторі самозайнятості та скорочення частки найманих працівників. Розвиток самостійної зайнятості відбувається в основному завдяки активізації трудових відносин у неформальному секторі економіки України. Кількість молоді у віці 15-24 роки, зайнятої у неформальному секторі економіки у відсотках до цієї категорії працівників, становила 17,1 %, зокрема серед жінок – 15,4 %, чоловіків – 18,8 %, серед міського населення – 17,3 %, серед сільського насе-

лення – 17,1 %. Кількість зайнятої у неформальному секторі економіки молоді у віці 25-29 років у відсотках до даної категорії працюючих становила 10,4 %, у т.ч. серед жінок – 9,0 %, серед чоловіків – 11,7 %, серед міського населення – 13,7 %, серед сільського населення – 9,1 %. Кількість молоді у віці 30-34 роки зайнятої у неформальному секторі економіки у відсотках до даної категорії працюючих становила 9,9 % у т.ч. жінок – 9,2 %, чоловіків – 10,6 %, міського населення – 12,4 %, сільського населення – 8,9 % [2, с. 94].

Причинами економічної неактивності молоді у відсотках до економічно неактивного населення відповідної групи у віці 15-24 роки були: перебування на пенсії з інвалідності та на пільгових умовах (1,7 %), учні, студенти (82,3 %), зайняті в домогосподарстві (9,6 %), за станом здоров'я, хворіли (0,6 %), зневірені (0,9 %), перебувають на утриманні (2,2 %), не знають де і як шукати роботу (0,6 %), вважають, що немає належної роботи (0,5 %), сезонний характер роботи (0,3 %), сподіваються повернутися на попередню роботу (0,1 %), отримали повідомлення про призов на військову службу (0,2 %), інші (1,0 %). Причинами економічної неактивності молоді у віці 25-29 років були: перебування на пенсії з інвалідності та на пільгових умовах (9,0 %), учні, студенти (6,7 %), зайняті в домогосподарстві (64,3 %), за станом здоров'я, хворіли (2,6 %), зневірені (3,4 %), перебувають на утриманні (5,3 %), не знають де і як шукати роботу (1,2 %), вважають, що немає належної роботи (1,1 %), сезонний характер роботи (1,5 %), сподіваються повернутися на попередню роботу (0,6 %), оформлюють дострокову пенсію (0,1 %), інші (4,2 %). Причинами економічної неактивності молоді у віці 30-34 роки були: перебування на пенсії за віком, з інвалідності та на пільгових умовах (12,2 %), учні, студенти (1,2 %), зайняті в домогосподарстві (64,2 %), за станом здоров'я, хворіли (5,1 %), зневірені (4,2 %), перебувають на утриманні (5,8 %), не знають де і як шукати роботу (1,0 %), вважають, що немає належної роботи (1,5 %), сезонний характер роботи (1,5 %), сподіваються повернутися на попередню роботу (1,5 %), оформляють дострокову пенсію (0,1 %), інші (4,3 %) [2, с. 116].

Загалом чисельність економічно неактивної молоді за віковими групами у 2001-2006 рр. мала загальну тенденцію до зростання. Зокрема, у віці 15-24 роки її чисельність продовж 2001-2006 рр. зменшилась з 4488,6 тис. осіб до 4452,5 тис. осіб, зате у віці 25-29 років – зросла з 559,2 до 640,1 тис. осіб, у віці 30-34 роки – зросла з 428,3 до 520,4 тис. осіб [2, с. 140]. Рівень участі населення, зайнятого у неформальному секторі економіки за всіма віковими групами, зростав продовж 2001-2005 рр., зокрема й за віковими групами молоді. Зокрема, для молоді у віці 15-24 роки цей показник зріс за вказані роки з 25,8 % до 30,4 %, у віці 25-29 років – зріс з 17,4 % до 19,3 %, у віці 30-34 роки зріс з 16,6 % до 17,8 % [2, с. 167].

Серед осіб, не зайнятих трудовою діяльністю, що є клієнтами державної служби зайнятості, майже половину становить молодь. Протягом 2007 р. на обліку перебувало 1103,7 тис. молодих людей, що на 147,6 тис. осіб менше, ніж у попередньому році. З них 547,5 тис. було працевлаштовано, 117,0 тис. – проходили профнавчання, 120,0 тис. – було залучено до громадських робіт.

Рівень працевлаштування молоді зріс з 43,3 % у 2006 р. до 49,6 % у 2007 р. та перевищив середній показник працевлаштування серед інших категорій незайнятих громадян.

Молодим людям, які звернулися до служби зайнятості, надаються профорієнтаційні та профконсультаційні послуги щодо вибору професій з врахуванням потреб регіонального ринку праці, вони залучаються до участі у семінарах, що проводяться службою зайнятості. У 2007 р. профорієнтаційними послугами було охоплено 949,5 тис. незайнятих громадян з числа молоді [1, с. 199]. Молоді як окремі категорії населення, яка потребує соціального захисту, надана можливість за сприяння державної служби зайнятості працевлаштуватися на підприємствах, в установах і організаціях на заброньовані робочі місця. Підтримку підприємницької ініціативи молоді, яка перебуває на обліку в державній службі зайнятості, здійснюють шляхом виплати допомоги з безробіття одноразово для організації підприємницької діяльності. Так, протягом 2007 р. одноразово отримали допомогу з безробіття для організації підприємницької діяльності 11,5 тис. молодих осіб з числа безробітних. Дієвою формою підтримки молодіжної зайнятості стало працевлаштування молодих безробітних громадян шляхом надання роботодавцю дотацій.

У 2007 р. було розпочато роботу з відновлення в Україні державної системи професійної орієнтації населення. У грудні 2007 р. правління Фонду затвердило Програму державної служби зайнятості на 2008-2013 рр. щодо професійної орієнтації молоді [1, с. 200]. Для молоді з вищою освітою регіональні служби зайнятості здійснюють таку форму підвищення кваліфікації як стажування. Це особливо важливо для випускників, котрі не мають практичного досвіду роботи.

Висновки. Комплексний характер поняття "молодіжний сегмент ринку праці" потребує залучення до його аналізу цілої системи статистичних показників, отриманих з різних інформаційних джерел, зокрема, вибіркового обстеження населення з питань економічної активності, статистичної звітності та адміністративних даних органів державної влади, яка стосується ринку праці.

Статистика свідчить про зростання рівня економічної активності та рівня зайнятості молоді у середньому за 2007 р. Знижується рівень безробіття молоді. Рівень економічної активності молодих чоловіків значно перевищує цей показник серед молодих жінок завдяки таким демографічним подіям, як потреба формування власної сім'ї, народження і виховання дітей. Особливо це стосується молодих жінок. Рівень зайнятості молодих чоловіків також переважає над рівнем зайнятості молодих жінок, оскільки роботодавці вважають жінок "ненадійними" працівниками, оскільки вони можуть піти у тривалу відпустку з догляду за дитиною або частіше беруть лікарняні по догляду за хворою дитиною.

Економічна активність сільської молоді та рівень зайнятості у віці 15-24 роки значно переважає над економічною активністю та рівнем зайнятості молоді цієї вікової групи міських поселень внаслідок того, що частка міської молоді, яка продовжує навчання у цьому віці, вища, ніж серед сільської молоді. Економічна активність та рівень зайнятості молоді віком 25-29 та 30-

34 років міських поселень значно перевищує цей показник для молоді сільських поселень. Це пояснюється обмеженістю сільського ринку праці як за кількісними (кількість робочих місць), так і за якісними (вибір виду діяльності, професії тощо) характеристиками. Водночас рівень безробіття, розрахований за методологією МОП вищий серед міської молоді усіх вікових груп. Водночас серед осіб, не зайнятих трудовою діяльністю, що є клієнтами державної служби зайнятості, майже половину становить молодь. Очевидно, у молоді, особливо молодших вікових груп, найвищий рівень безробіття якраз тому, що на молодий вік припадає пошук першого робочого місця. Перед тим, як приступити до своєї першої роботи, молодим людям потрібно її відшукати. Особи старшого віку, зазвичай, вже мають роботу, і якщо вона їх чимось не влаштовує, вони підшукують додаткову або іншу роботу, продовжуючи працювати, тобто, у дорослого населення зміна місця роботи частіше відбувається без перерви в зайнятості. Те, що випускники спеціальних навчальних закладів часто тривалий час не можуть віднайти собі роботи, а в окремих випадках змушені проходити перекваліфікацію, свідчить про існування серйозних проблем у сфері регулювання професійної орієнтації та підготовки кадрів.

Тенденцію до збереження збільшення питомої ваги працівників, зайнятих у неформальному секторі економіки продовж 2000-2007 рр., про що свідчать дані статистики [2, с. 49], можна пояснити тим, що за податковим навантаженням серед 127 держав, в яких був експертами агентства Forbес проаналізований бізнес-клімат, Україна на початку 2009 р. опинилася на 127-му місці. Високе податкове навантаження на платників податків (податок на прибуток становить 25 %, що найвище серед постсоціалістичних країн) заганає українську економіку в тінь [3, с. 7].

У 2007 р. основною причиною економічної неактивності населення у віці 15-24 роки було те, що це населення продовжує навчання. Основною причиною економічної неактивності населення у віці 25-29 років була зайнятість у домогосподарстві. Основною причиною економічної неактивності молоді у віці 30-34 роки також була зайнятість у домогосподарстві. Загалом причини неучасті молоді в ринку праці (економічної неактивності) за характером впливу можна поділити на два типи:

- *об'єктивна неактивність* – види діяльності, що об'єктивно пов'язані з процесом відтворення трудових ресурсів населення, навчання, виконання сімейних і домашніх обов'язків, інвалідність;
- *вимушена неактивність* – характеризує неявне безробіття, коли люди, які хочуть і можуть займатися економічною діяльністю, не шукають собі роботу, оскільки не вважають можливим або втратили надію знайти для себе роботу. До них належать неактивні у зв'язку з сезонним характером роботи та зневірені. Неактивність цих молодих людей є безпосереднім наслідком незбалансованості пропозиції і попиту на ринку праці і свідчить про наявність дефіциту робочих місць певної категорії [4, с. 130].

Молодим людям, які звернулися до служби зайнятості, надаються профорієнтаційні, профконсультаційні послуги, послуги з працевлаштування на пільгових умовах, а також надається одноразова допомога з безробіття для

організації підприємницької діяльності, для молоді з вищою освітою регіональні служби зайнятості здійснюють таку форму підвищення кваліфікації, як стажування.

Література

1. Ринок праці України у 2007 р. // Аналітичний статистичний збірник. – К. : Державний центр зайнятості Міністерства праці та соціальної політики України. – 2008. – 230 с.
 2. Економічна активність населення України 2007 // Статистичний збірник. – К. : Держкомстат України. – 2008. – 244 с.
 3. Контракти. – 30.03.2009. – № 13. – С. 7.
 4. Онікіснко В.В., Ткаченко Л.Г. Молодіжний ринок праці України : проблеми та шляхи вирішення. – К. : Рада з вивчення продуктивних сил України НАН України, Український ін-т соціальних досліджень, 2-3. – 160 с.
-